

Nr 3/4 1980

TEGEL

Organ för Sveriges Tegelindustriförening

L M Ericsson, Kungens Kurva, Stockholm.

**Kravet var underhållsfria fasader
med representativ och gedigen karaktär.**

L M valde tegel.

Mälardalens levererade 600 480 sten.

Utan att någon kund någonsin kom i kläm.

**Något som vi inte bara var glada för
utan också stolta över.**

Mälardalens Tegel

08/23 33 65

TEGEL

ISSN 0040-2117

Organ för Sveriges Tegelindustriförening
Nr 3-4 1980 Årgång 70

Birger Jarlsgatan 58 114 29 STOCKHOLM
Tel. 08/23 16 90

Redaktör och ansvarig utgivare: Jan Juhlin

Tegel utkommer med 4 nr per år
Intresserade får tidskriften kostnadsfritt
Eftertryck med angivande av källan tillåtet
Tryck: I-Tryck AB, Luleå 1980

Innehåll

- 2 Kv. Fretten, Malmö
- 6 Kv. Tegelstenen, Helsingborg
- 8 Kv. Belgien N:a, Helsingborg
- 11 Kv. Sheldon, Karlskrona
- 12 Kv. Granen, Malmö
- 16 Flerfamiljshus i tegel made in USA
- 20 Ny engelsk tidskrift
- 20 Internationella rekommendationer för lastbärande murverk
Av professor Sven Sahlin, KTH, Stockholm
- 21 **L M Ericsson, Kungens Kurva:**
Så här löstes tegelväggarnas infästning till stommarna
Av civilingenjör SVR Kent Arvidsson
och avdelningschef Knut Nilsson,
Jacobson & Widmark, Lidingö

**Samtliga bilder till reportagen på sidorna
2-15 har tagits av fotograf Carl Meijer, Skanör**

Omslagsbilden

Fotograf Bertil Hagert, Stockholm, var för en tid sedan i New York. Från sitt hotellfönster hade han den utsikt omslagsbilden förmedlar. Sky-skrapor - med tegelfasader - som flerfamiljshus är inget ovanligt i USA. Men givetvis byggs det också flerfamiljshus i "mänskligare" proportioner, vilket framgår av vårt reportage från USA på sid 16-19.

Flerfamiljshus i tegel är just huvudtemat i detta nummer. På sid 2-15 visar vi olika exempel på flerfamiljshus i Skåne, samtliga ritade av SCG:s arkitektkontor i Malmö.

Tegelbruk anslutna till Sveriges Tegelindustriförening

- Ⓣ AB Bara Tegelbruk³, Fg, M
230 40 Bara, tel. 040/44 71 85
- Ⓣ Bohustegel AB¹, Fb, Fr, M *F9*
450 50 Munkedal, tel. 0524/212 00
Falktegel - Falkenbergs Tegelbruks AB
Tegelbruksvägen 16, 311 00 Falkenberg, 0346/144 30
- t Falkenbergs Tegelbruk R, M
- Ⓣ Sennans Tegelbruk Fb, Fg, Fr, M
- Ⓣ AB Forssa Tegelbruk¹, Fb, Fr, M *9*
517 00 Bollebygd, tel. 033/840 20
- Ⓣ Hallsbergstegel AB, Fb, Fr, M
Box 39, 694 01 Hallsberg, tel. 0582/111 35
- Ⓣ AB Kaniks Tegelfabrik³, Fb, Fg, Fr, M
230 50 Bjärred, tel. 046/470 24, 470 09
- Ⓣ Klippans Tegelbruks AB³, Fb, Fr, M
Box 50, 264 00 Klippan, tel. 0435/140 65
AB Lomma Tegelprodukter, armerade tegelskift
Box 70, 234 00 Lomma, tel. 040/41 20 02, 41 20 04
- Ⓣ Minnesbergs Tegelbruks AB³, Fb, Fg, Fr, M
Minnesberg, 233 00 Svedala, tel. 040/48 52 40,
48 52 50, 48 52 55
- Mälardalens Tegel *3 ex*
Box 30047, 104 25 Stockholm, tel. 08/23 33 65
- Ⓣ Bergsbrunna Tegelbruk, Fg, Fgrå, M
- Ⓣ Haga Tegelbruk, Fb, Fr, M
Olsson & Rosenlund-Företagen, Fr, M, R
Box 10, 740 40 Heby, tel. 0224/307 00
- Rögle Tegelbruk², Fg, M
Rögle, 262 00 Ängelholm, tel. 042/690 36
- † Sköldinge Byggelement AB
t Fabrik för armerade tegelskift, tekn. information,
order och leveranser: 640 24 Sköldinge,
tel. 0157/503 70
- Ⓣ Slottsmöllans Tegelbruk³, Fb, Fr, M *Box 128, 307 03
Halmstad*
~~305 90 Halmstad, tel. 035/11 80 54~~
- Ⓣ Sundsviks Bruk AB, Fb, Fr, M
150 22 Nykvarn, tel. 0755/460 60, 460 61
- Vålbackens Tegelbruks AB, Fb, Fr, M
Prästgatan 24, 831 31 Östersund, tel. 063/11 13 85,
11 96 65, 11 37 55.
- Ⓣ Östra Grevie Tegelbruk AB³, Fb, Fg, Fr, M
235 00 Vellinge, tel. 040/48 70 06, 48 73 72

Fb=brunt fasadtegel,
Fg=gult fasadtegel, Fgrå=grått fasadtegel,
Fr=rött fasadtegel, M=murtegel, R=dräneringsrör

- Ⓣ = Ansluten till Svensk Tegelkontroll
- † = Tillverkningskontroll genom KRB
- t = Tillverkning av typgodkända produkter

Försäljning genom:

- 1) BoFo Tegelprodukter AB, Kråketorpsgatan 10 C,
431 33 Mölndal, tel. 031/87 04 90
- 2) Rögle-Sennan Tegel AB, Hamntorget 3-5, ~~252 21 Helsingborg,~~
tel. 042/12 07 50
- 3) AB Tegelcentralen, Box 17118, 200 10 Malmö.
tel. 040/734 20 (Ensamförsäljare)

Flerfamiljshus
i tegel.

Kv. Fretten

MALMÖ

Affärs- och bostadskvarter inom Södra Förstaden i Malmö. Kvarteret ligger vid Möllevångstorget invid ett av Malmös livligaste affärsstråk.

Saneringen av kvarteret har skett i två etapper. Den första delen innehåller 126 lägenheter från 1-4 r o k. Den sista delen, hörnhuset Södra Förstadsgatan/Smedjegatan innehåller 4 butiker i bottenvåningen samt 36 lägenheter, 10 olika lägenhetstyper från 1-5 r o k.

De fyra huskropparna ligger kring en trädgård i vars mitt två fullvuxna, vackra gamla almar har bevarats. För att skapa bästa tänkbara livsbetingelser för almarna har det stora garaget under trädgården byggts "runt om" almarnas rötter. Garaget rymmer 134 bilplatser. Under trädgården i andra delen finns också ett skyddsrum.

Samtliga lägenhetsentréer vetter mot gården. Till gården kommer man via tre gatuentréer.

Den omgivande bebyggelsen är med några få undantag uppförd i tegel. Flertalet hus är byggda på 1900-talets första decennier med konstfullt och hantverkskickligt utfört muringsarbete. Flertalet har under 60- och 70-talen genomgått omfattande renoveringar och erbjuder attraktiva bostäder.

Det var därför naturligt att välja tegel och att försöka återskapa några av de äldre husens charmfulla tegeldetaljer; rullskift, fön-

steromfattningar och olika typer av dekorationsmurningar. De båda delarna har getts helt olika karaktär. Totalsanering innebär tyvärr ofta att många av den äldre bebyggelsens bästa kvaliteter; måttfull skala, variations- och detaljrikedom går förlorade. Man har försökt att ta tillvara några av den äldre bebyggelsens tydligaste formelement för att ge nybebyggelsen en karaktär som överensstämmer med omgivningens.

Första delen har murats med Minnesbergs bruna borstade tegel. Vissa partier mot gården har murats med ett gulgrått borstat tegel från Mälardalens Tegel. Den andra delen har murats med Slottsmöllans tegel. Ett krav var att tegelytorna skulle ha den livfullhet och variationsrikedom äldre tegel kan uppvisa. En samsortering av Slottsmöllans borstade röda och mörkröda gav den önskade effekten. Dekorationsmurningarna i fasa-

dena mot Södra Förstadsgatan och Smedjegatan har åstadkommits dels genom livskillnader och dels av att vissa partier har murats med Kaniks röda hålkäls-tegel. Kaniks ställde också upp och gjorde speciella hörnstenar att användas i den brutna hörnan för undvikande av genomgående fogar. Inom kvarteret finns tillgång till riklig fastighetservice för de boende. En specialitet är de sk "lilltvättstugorna", 5 små väl-

utrustade tvättstugor som inte behöver bokas i förväg utan kan användas när "andan faller på". En brandgavel på ett renoverat äldre hus inom kvarteret har försetts med en stor gavelmålning av konstnären Bengt Sandberg. En festlig, färgrik tavla blottande boendets innersta detaljer som det en gång var eller är . . . Ett flertal lägenhetstyper i varierande storlekar, en stor grön trädgård, nära till service och butiker, nära till nästan allt. Nog

är Fretten ett boendevalterativ för de allt fler människor, som vill bo mitt i stan.

Första delen:

Byggnadsår 1974-76
Beställare Fastighets AB Sulcus
Arkitekt Arkitekt Anders Malmsten, SCG arkitektkontor, Malmö
Entreprenör Skånska Cementgjuteriet, Malmö

Andra delen:

Byggnadsår 1978-79
Beställare Fastighets AB Sulcus
Arkitekt Arkitekt SAR Bertil Öhrström, SCG arkitektkontor, Malmö
Entreprenör Skånska Cementgjuteriet, Malmö

Kv. Tegelstenen

HELSINGBORG

Alldeles intill där Helsingborgs Ångtegelbruk hade sitt fabriksområde till för få år sedan ligger detta bostadskvarter.

Mot väster bildar huset fasad mot Sturegatan. Denna gata är starkt sluttande i öst-västlig riktning varför en uppdelning och avtrappning av huskroppen faller sig naturligt.

5 lika stora huskroppar har utformats kring var sitt hiss- och trapphus gemensamt för 12 lägenheter. Detta ger en lagom stor bostadsgrupp som passar med den befintliga bebyggelsen på gatans norra sida. Byggnadshöjden mot Sturegatan är också samordnad med den befintliga bebyggelsen. Mot parksidan har lutningsförhållanden möjliggjort en souterrängvåning.

Fastigheten är enbart bostadsbebyggelse och innehåller 64 lägenheter av varierande storlek från 1 r o k-4 r o k.

Lägenheterna är genomgående, men har sin huvudorientering mot parksidan där utsikts- och ljusförhållanden är bäst. Den stora takvolymen har utnyttjats till större vindslägenheter med takterrasser mot söder.

Det har fallit sig mycket naturligt att välja tegel som fasadmateriell både ur estetisk och funktionell synpunkt och samtidigt med tanke på placeringen på det gamla tegelbruksområdet. Valet av Helsingborgstegel var också naturligt då en mycket stor del av den befintliga bebyggelsen har hämtat sitt fasadmateriell från det intilliggande bruket.

Tegelsorterna varierar mellan de fem husen, dessutom har fogar av olika sorter och färg an-

vänts för att ge skillnader i färgnyanser men ändå hålla samman huskroppen till en enhet. Taket är genomgående belagt med mörkbruna takpannor. Byggherre är bostadsrättsföreningen Tegelstenen. Det gedigna byggnadsarbetet

har utförts av Göran Bengtssons Byggnads AB genom Anders Bengtsson. Arkitekt har varit Finn Mortensen med Kristina Rodrick och Bertil Frendevi som medarbetare. Den konstnärliga utsmyckningen har utförts av Ulla Wiotti, Glivarp.

Flerfamiljshus
i tegel.

Kv. Belgien N:a

HELSINGBORG

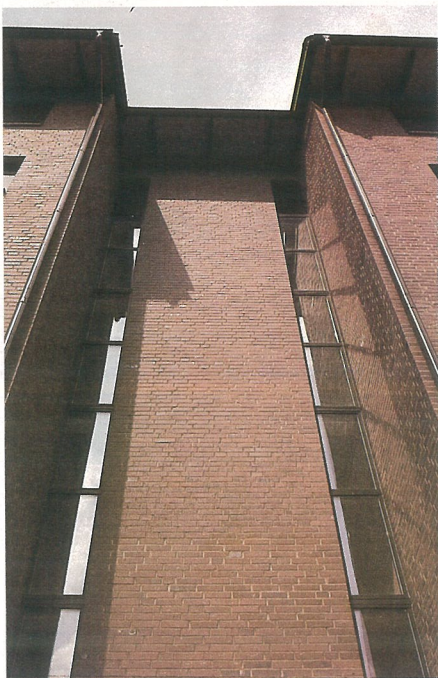
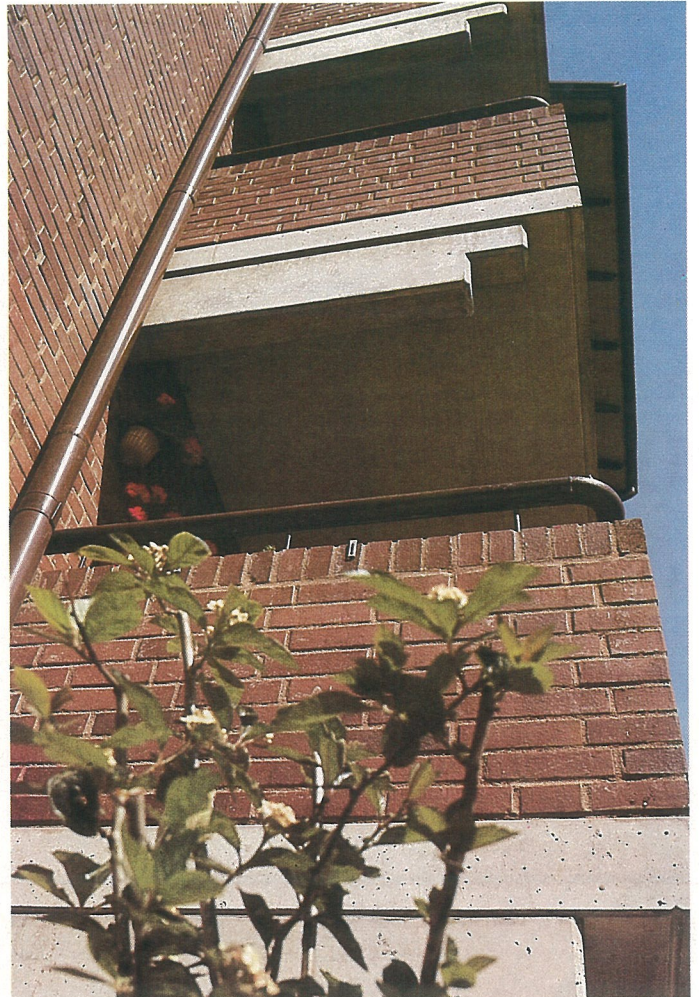

Flerfamiljshus
i tegel.

Affärs- och bostadshus beläget i södra Helsingborg. Fastigheten är den senast tillkomna delen av kv Belgien N:a. I samband med nybygget kunde också viss gårdssanering och

välgörande sammanslagning av olika fastigheters gårdar genomföras. Huset innehåller 2 st affärslokaler i ett nedre gatuplan samt 29 st bostadslägenheter gruppe-

rade kring ett trapphus. Själva lägenhetsentréerna ligger indragna i sidovestibuler på ömse sidor om trapphuset. Detta ger ett högt utnyttjande av hiss och trappa samtidigt som entré-

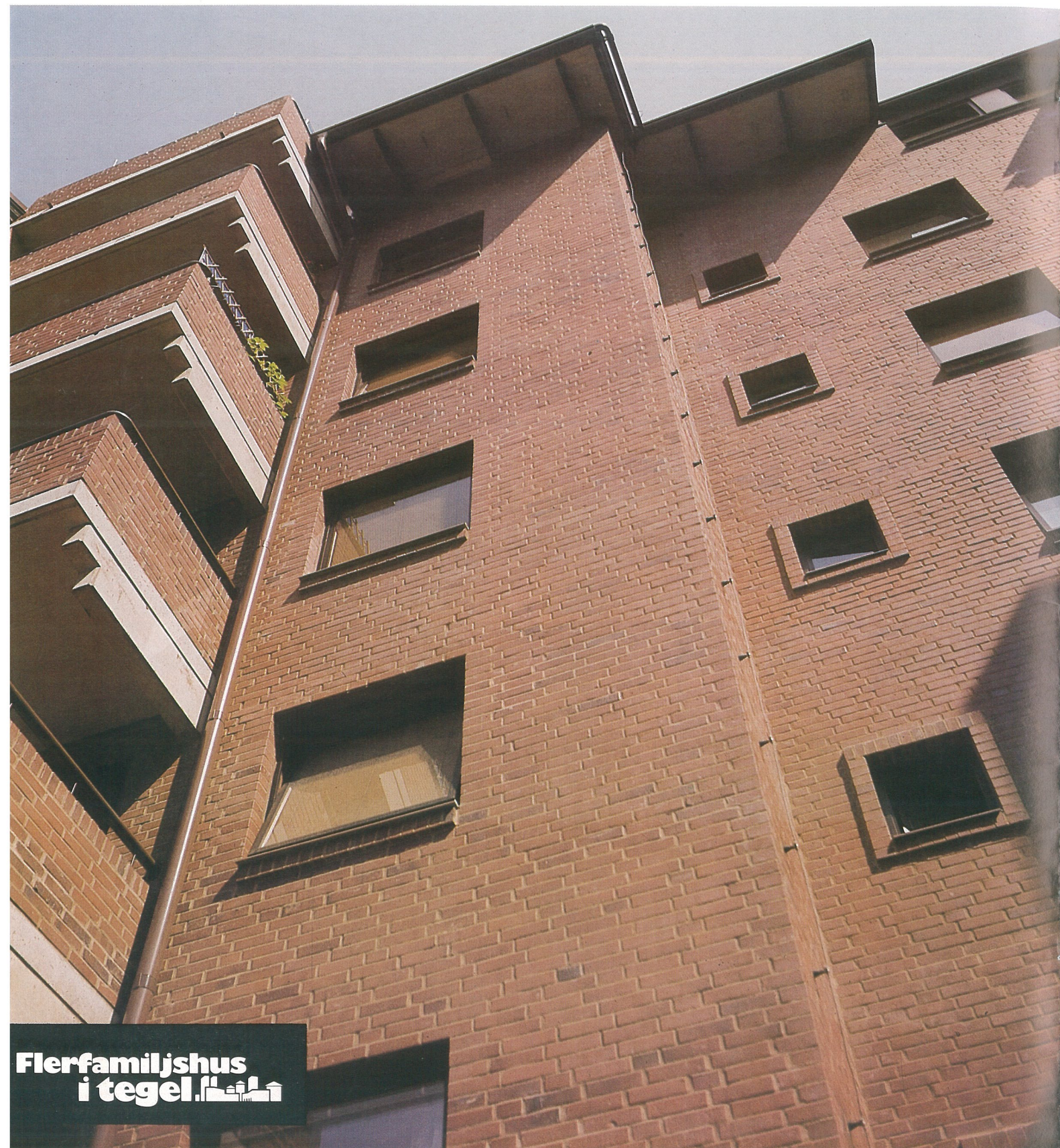

dörrarna får en skyddad och välkomnande placering.

Huskroppen ligger i kvarterets smalaste del och exponerar nästan helt sina fyra fasader som innehåller såväl burspråk som

balkongfronter i tegel. Färgskalan i omkringliggande kvarter är rödbrun. Några fler fasadmaterial förekommer ej, bortsett från balkongkonsoler i obehandlad betong.

Byggnadsår 1978
Beställare Fastighets AB Sulcus
Arkitekt Ark SAR Bertil Mernsten, SCG arkitektkontor, Malmö
Entreprenör Skånska Cementgjuteriet, Helsingborg

**Flerfamiljshus
i tegel.**

Affärs- och bostadshus uppfört i centrala Karlskrona med fasader mot Stortorget och Kyrkogatan. Fastigheten innehåller apotekslokal och bank i bottenvåning, 18 st lägenheter med tillgång till terrass på överbyggd gård, samt kontorslokaler i de översta våningarna.

Med tanke på husets känsliga läge i stadsbilden lades stor vikt vid utformningen av gatufasaderna. Fastigheten mittemot är uppförd i mörkrött fasadtegel varför det var naturligt att fullfölja stadsbilden med ett nytt hus med en konsekvent genomförd tegelfasad i den rödbruna färgskalan. Även hörnburspråk och balkongfronter är således murade i samma tegel, vilket ger huset lagom tyngd och god färgsamverkan med omgivningen.

Kv. Sheldon

Karlskrona

För att ge den relativt sett trånga innergården en luftigare och "större" känsla föredrogs ett gult fasadtegel.

Fönsterbröstningar i bottenvåning samt fasadyta ovanför skyltfönster är beklädda med svart skiffer. Taket är belagt med röda takpannor.

Byggnadsår 1972-73
Beställare Blekinge Stadshypoteksförening, Karlskrona
Arkitekt Ark SAR Bertil Mernsten, SCG arkitektkontor, Malmö
Entreprenör Skånska Cementgjuteriet, Malmö

Kv. Granen

MALMÖ

Bostadshus beläget invid Värnhemstorget i centrala Malmö.

Fastigheten innehåller 62 lägenheter, 13 olika lägenhetstyper från 1½–4 r o k.

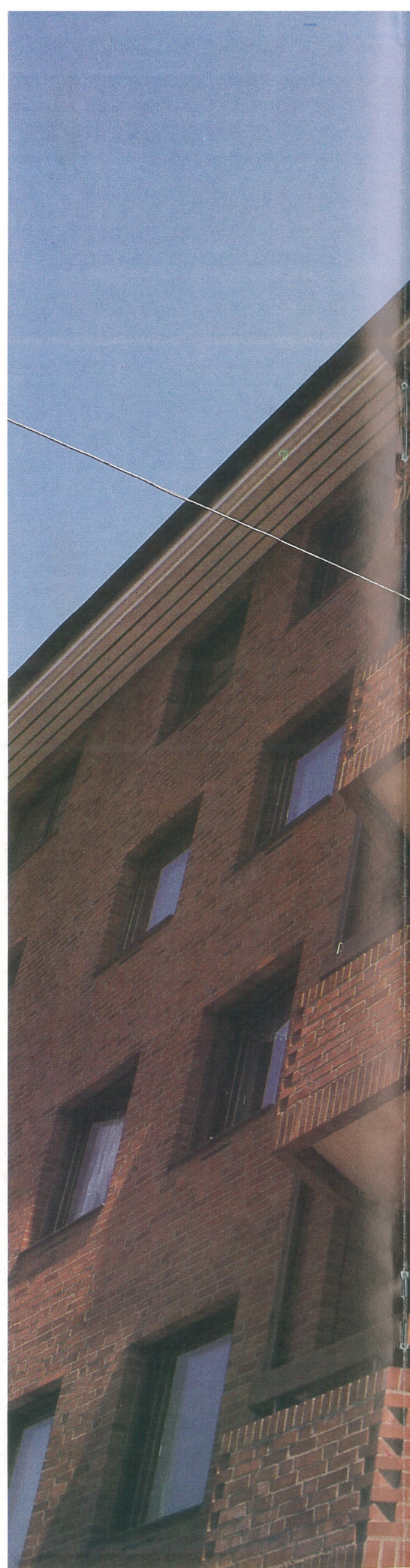
De nya byggnadskropparna ligger kring en för hela kvarteret gemensam trädgård, med lummig grönska, närlekplatser och lugna sittgrupper. Gården är bilfri. Bilarna finns under trädgården i ett garage med plats för 41 bilar. Samtliga lägenhetsentréer nås från gården till vilken man kommer via en portik från gatan.

Kvarteret Granen ligger inom stadsdelen Mellersta Förstaden och gränsar till Rörsjöstaden. Bebyggelsen inom denna del av Malmö är från 20-talet och karakteriseras främst av de kringbyggda slutna bostadskvarte-

ren. De har en stram och mycket enhetlig karaktär där tegel både i fasader och på tak är det helt dominerande byggnadsmaterialet. I denna tidstypiska arkitektur är formelementen få och klart urskiljbara; markerade sadeltak, burspråk, rusticerade bottenvåningar och variationsrik tegelmurning. Balkonger saknas nästan helt i gatufasaderna.

Redan från början stod det klart att nybyggnationens formspråk borde domineras av omgivningens strama och enkla formelement.

Fasadmaterialet blev därför tegel och detta material återfinns också i burspråk och på balkongfronter. Eftersom balkonger normalt inte förekommer inom området gavs balkongerna mått och form lika burspråken.

Detaljer i murningsarbetet ägnades extra stor omsorg, speciellt murningen av hörn i burspråk och balkonger samt murningen av bottenvåningen där indragna koppskift ger fasaden en traditionsbunden utformning.

Efter prov med olika tegelsorter och provmurning av speciella detaljer valdes Slottsmöllans

tegel. För att få en livfull tegelyta har en samsortering av Slottsmöllans röda och mörkröda borstade tegel gjorts. Vissa partier mot gården har mönstermurats och då har Kaniks läderfärgade hålkälstegel använts.

Lägenhetens orientering har främst påverkats av önskan att förlägga kök/matplats, vardags-

rum och uteplats mot soligt väderstreck samt att minimera störningarna från den livliga trafiken längs Södra Förstads-gatan.

Fasadens ljudisolering har speciellt studerats främst för att eliminera buller från gatan via ventilationsdon. Sovrummen har placerats mot gården där detta

varit möjligt. Sovrum mot gatan ligger indragna från fasaden bakom den skyddande tunga balkongfronten i tegel. Lägenheterna är rymliga och välutrustade med möblerbar hall, sovrums medger alternativa sänguppställningar och stor klädkammare. Inom fastigheten finns tillgång

till 5 tvättstugor som ger minst ett tvättpass per lägenhet och vecka, efterbehandlingsrum med bl a stenslivemangel. Det finns också en stor motionsavdelning med bastu. Kv Granen är ett bra exempel på hur dagens boendekrav kan tillgodoses inom en traditionsbunden arkitektonisk form.

Byggnadsår 1977-79
Beställare Fastighets AB Sulcus
Arkitekter Arkitekt Anders Malmsten, arkitekt SAR Bertil Öhrström, SCG arkitektkontor, Malmö
Entreprenör AB Skånska Cementgjuteriet, Malmö

Flerfamiljshus i tegel

Flerfamiljshusen i tegel på sidorna 2–15 har samtliga ritats av Skånska Cementgjuteriets arkitektkontor i Malmö. Husen utgör ett utmärkt exempel på att svensk tegelarkitektur är fullt i klass med andra länders. Om nu någon trodde något annat?!

made in

USA

På följande sidor ger vi några smakprov på amerikanska flerfamiljshus i tegel. Amerika är som bekant skyskrapornas förlovade land – så ock vad gäller flerfamiljshus i tegel.

Men det byggs även flerfamiljshus i mer mänskliga proportioner, vilket bilderna från Washington DC och Charlotte, North Carolina, visar.

**Flerfamiljshus
i tegel.**

Kanske väntar man sig inte att hitta flerfamiljshus på Manhattan i New York. Men det gjorde fotograf Bertil Hagert, Stockholm. Som framgår av bilderna på detta uppslag drar man sig inte för att bygga skyskrapor med tegel som fasadmateriel i landet Amerika!

4

4 5

Bild och

Den omgivande naturen och miljön var även avgörande för arkitektfirman Dellinger/Lee i Charlotte, North Carolina, när de bestämde sig för att använda tegel i detta flerfamiljshus, som innehåller 72 "lyxlägenheter".

Foto: Gordon Schenk, USA

6 7

Bild och

800 Fifth Avenue är adressen till denna skyskrapa, som nyligen färdigstälts. Arkitekten Ulrich Franzen, New York, motiverar tegelvalet med att det bäst smälter in i miljön på Femte Avenyn!

Foto: Peter Aaron, New York

5

8

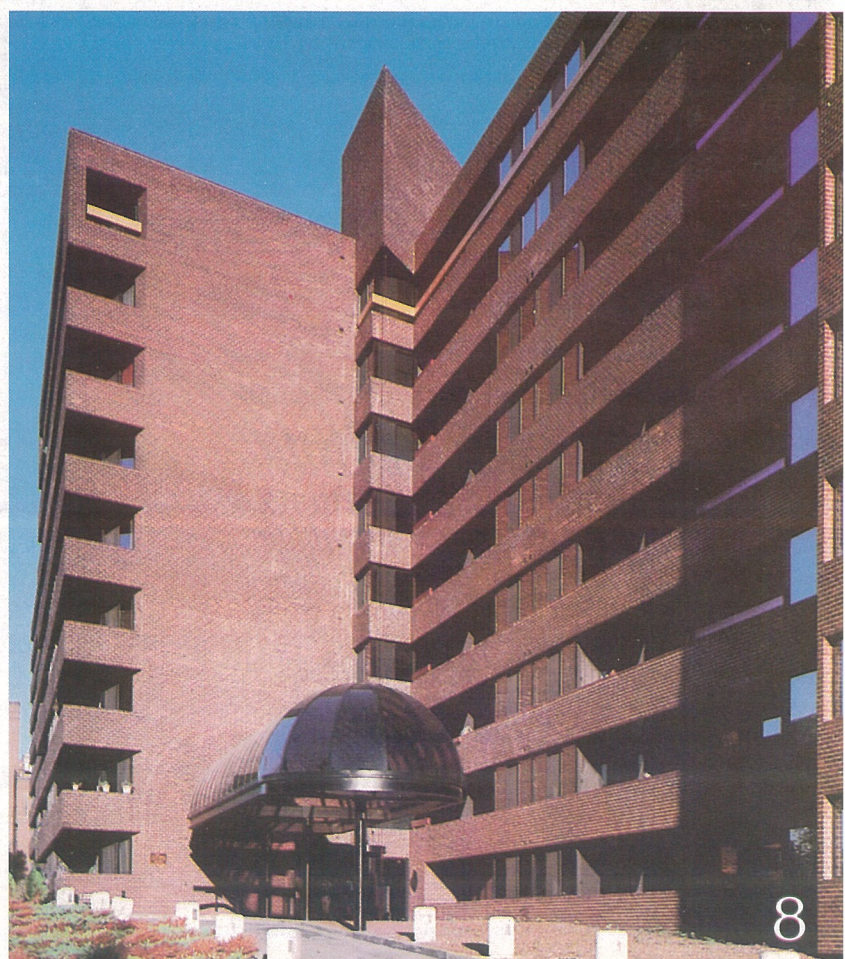
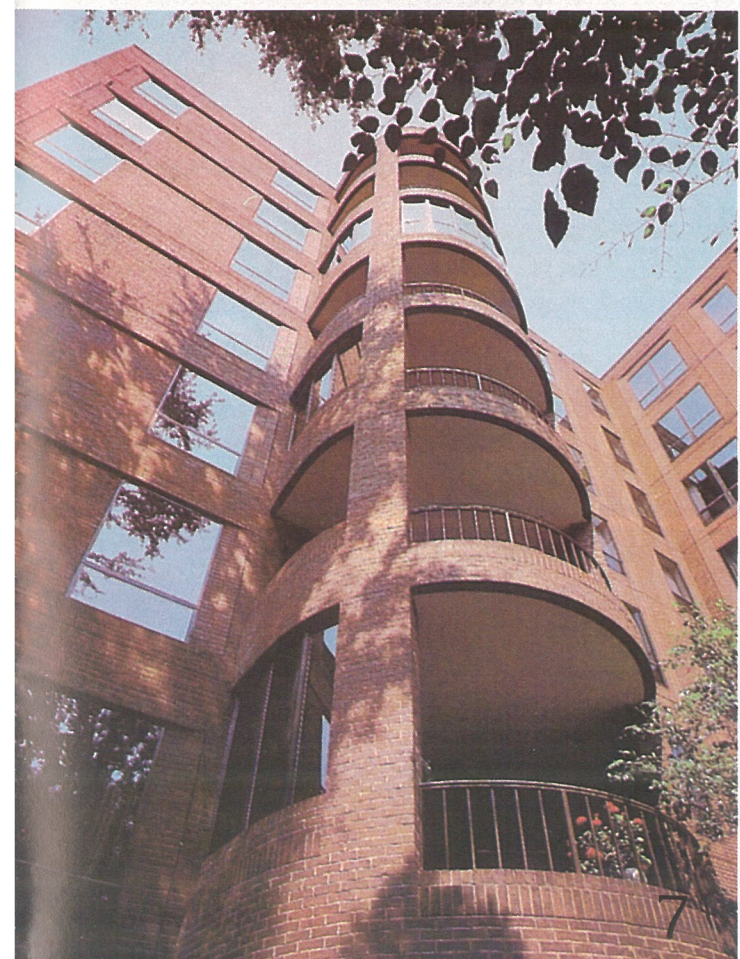
Bild

I "nationens huvudstad" (som det står i beskrivningen) har denna byggnad – innehållande konsulatlägenheter – uppförts. Eftersom alla omgivande hus, såväl villor som flerfamiljshus, är uppförda med tegel var det naturligt för arkitekt Arthur Cotton Moore, Washington, att använda detta material. Till huset hör även pool och tennisbana, vilket noggrant påpekas i beskrivningen!

Foto: John Neubauer, USA

6

8

Ny engelsk tidskrift

"The International Journal of Masonry Construction" har utkommit med sitt första nummer och nummer 2 är på väg. För inte så många år sedan var väl de flesta överens om att murverk var ett byggnadsmaterial på tillbakagående och på väg att förlora sin betydelse. Emellertid har dessa förutsägelser inte slagit in. Åtminstone utomlands och i viss mån också i Sverige är intresset för murverkskonstruktioner levande, särskilt för nybyggnader med speciella krav på beständighet och utseende. Men även för de betydande ombyggnadsarbeten av äldre murverksbyggnader som vi har framför oss motiverar aktivitet. Det har sålunda skrivits tekniska bestämmelser för lastbärande murverk i många länder, och det utförs betydande forskningsarbeten på olika håll i världen. Det har också organiserats internationella och nationella konferenser om murverkskonstruktioner med många hundra deltagare. Fram till nu har det emellertid inte funnits någon internationell tidskrift för murverkskonstruktioner vilket betytt att den information som inriktats på murverk finns utspridd på många olika publikationer och informationen kan därför vara svår att hitta. Tanken är att den nya tidskriften skall råda bot på detta förhållande.

Ur innehållet för det första numret kan nämnas följande:

- "Höghusbyggnader av lastbärande tegelmurverk: Case study"
- "Stengeometrins inverkan på murverks hållfastheten"
- "Skjuvväggar under vindlast"
- "Ett bi-axiellt brottkriterium för murverk med dragspänningar"
- "En grafisk lösning av spänningsförhållandena i väggar i samverkan med balkar"
- "Bärförmåga, elasticitet och krypegenskaper hos betongmurverk"
- "Cyklisk belastning på murverk av betongblock med ytterarmering"

Nästa nummer kommer ut snart och material till flera nummer är under bearbetning hos redaktörerna. Tidskriften, som planeras komma ut fyra gånger per år, utges av United Trade Press Ltd., UTP House, 33-35 Bowling Green Lane, London.
Sven Sahlin

Internationella rekommendationer för lastbärande murverk

Internationellt samarbete pågår sedan länge för utgivande av rekommendationer för säkerheten hos konstruktioner i olika byggnadsmaterial. Flera internationella ingenjörorganisationer har deltagit: CEB, Comité Européen du Béton; CECM, Convention Européenne de la Construction Métallique; CIB, Conseil International du Batiment; FIP, Fédération Internationale de la Précontrainte; IABSE, International Association for Bridge and Structural Engineering; RILEM, Réunion Internationale des Laboratoires d'Essais des Matériaux. Resultatet redovisas i en uppsättning rekommendationer var och en behandlande ett speciellt Material:

- Volume I: Common Unified Rules for different types of construction and materials.
- Volume II: Model Recommendations for concrete structures.
- Volume III: Model Recommendations for steel structures.
- Volume IV: Model Recommendations for mixed structures (concrete-steel).
- Volume V: Model Recommendations for timber structures.
- Volume VI: Model Recommendations for masonry structures.

Volym I avhandlar säkerhetsfrågor och skall vara tillämpbar på alla material. Volymen saknar de materialbundna data som gör det möjligt att direkt applicera rekommendationen på ett speciellt material. Därför har t ex Comité Européen du Béton (CEB) utfärdat rekommendationer för betong. Dessa är i första hand ägnade som rekommendationer för bestämmelseskrivare i olika länder. Syftet är bl a att undanröja handelshinder. Denna notis föranleds av det nyligen framlagda förslaget till "International Recommendations for Masonry Structures". Det har utarbetats av en arbetsgrupp W23A - Structures of Loadbearing Walls - inom CIB. Förslaget följer i stort de internationella rekommendationerna med partialkoefficienter och karakteristiska värden på materialgenskaper. Exempel ges på hur tabeller för murverkshållfasthet som funktion av block- och brukhållfasthet kan ställas upp. Vidare ges anvisningar om olika möjligheter att bestämma kraftexcentricitet i väggar, vilka effekter som bör beaktas och vad som bör observeras vid utförandet. Rekommendationerna finns att beställa hos CIB:s generalsekretariat: International Council for Building Research (CIB), General Secretariat, Weena 704, P O Box 20704, 3001 JA Rotterdam, Nederländerna.
Sven Sahlin

Byggherre: Telefon AB L M Ericsson
Entreprenör: Konsortium av Erland Gustafsson
Bygg AB och Reinhold Gustafsson Bygg AB,
Stockholm
Arkitekt: Anders Berg Arkitektkontor AB
Konstruktör: AB Jacobson & Widmark
VVS-Projektör: Hugo Theorells Ingenjörbyrå AB
El-Projektör: Gösta Sjölander AB

LM Ericsson, Kungens Kurva:

Så här löstes tegelväggarnas infästning till stommarna

LM Ericsson, Kungens Kurva:

Så här löstes tegelväggarnas infästning till stommarna

*Av civilingenjör SVR Kent Arvidsson
och avdelningschef Knut Nilsson, AB Jacobson & Widmark, Lidingö*

I en tidigare artikel – TEGEL 1/80 – har L M Ericssons nya anläggning vid Kungens Kurva beskrivits vad avser projektets arkitektur och planmässiga uppbyggnad.

I denna artikel belyses några av de specifika tekniska lösningar som valts för tegelväggens infästning till stommarna.

I allt väsentligt består tegelbeklädnaden av platsmurade 1/2-stens tegelskivor, 6 meter långa och avbrutna av genomgående fönsterband. Tegelskivorna är murade utan förband, d v s tegelstenarna är staplade på varandra med genomgående stötfogar (fig 1). Murningen är utförd med förspända tegelbalkar som upplag.

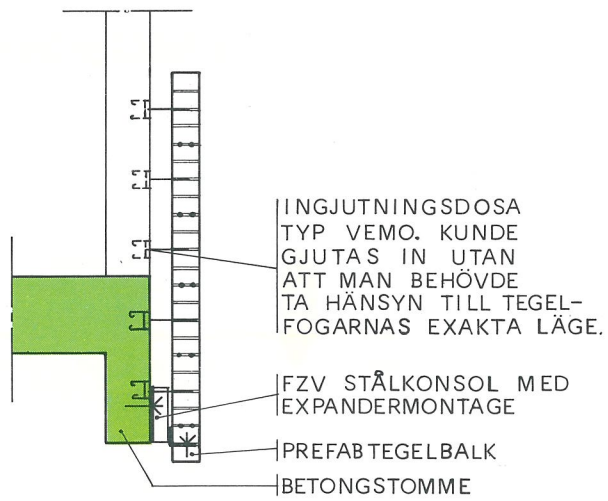
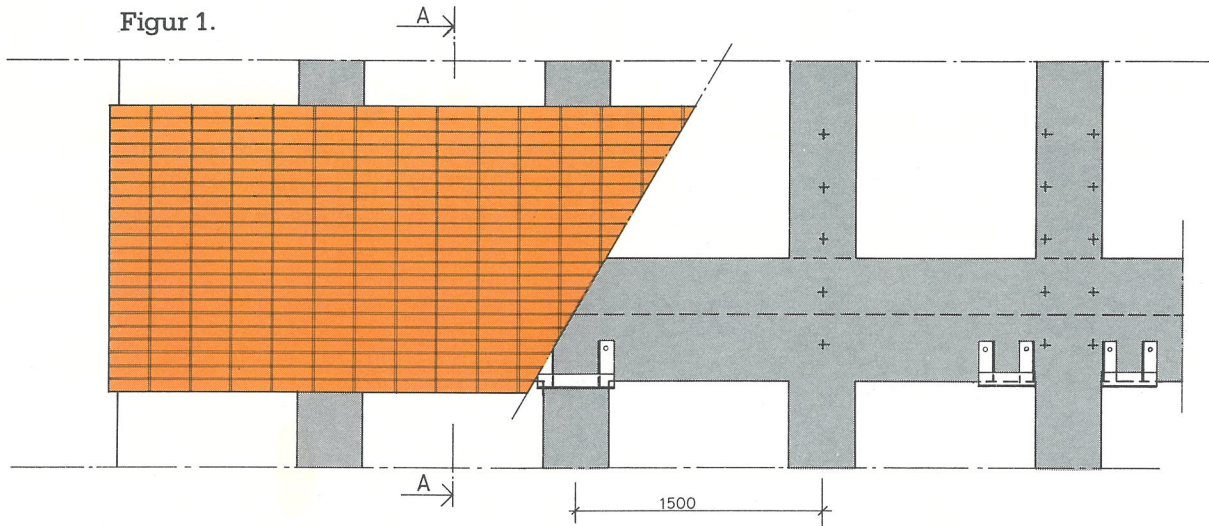
Vid aktuella vindlaster och kramling med delningen 1,5 m i bärriktningen valdes var tredje liggfog armerad i in- och utsida (fig 2). Dessa liggfogar kan sägas fungera som balklameller mellan vilka teglet är instaplat. Detta utförande är anpassat till att förbandsverkan saknas i stötfogarna. Stålkonsolerna på vilka de förspända tegelskiften har sina upplag är infästa med 2 stycken expander-skruvar per konsol. Dessa infästningspunkter är geometriskt valda så att vid bortfall av en expander-skruv kan tryckbågen i tegelskivan omlagras till det kvarvarande upplagets centrum och skiv-

ans stabilitet förblir tillfredsställande för detta lastfall.

Byggnadernas gavlar och de utanpåliggande trapphusen är platsmurade till fullhöjd med vertikalt upplag på resp. sockel, d v s ingen dilatering i höjddled förekommer. Dessa fasaders höjd uppgår maximalt till cirka 30 m. För väggens infästning har därvid speciell hänsyn tagits till rörelseskillnaderna mellan betongstomme och tegelskalet p g a temperatur-, kryp- och krymprörelser. Detaljutformning mot angränsande fasader har därför skraddarsyttts så att ovan nämnda rörelseskillnader kan äga rum utan tvångskrafter. Av denna anledning har extra långa ingjutningsdosor valts för dessa vägar (se fig 3). I byggforskningsrapporten "Tid, fukt- och temperaturberoende vertikala rörelser hos höga tegelpelare" R 44:1975 (K-J Carlsson, J&W) finns dimensioneringsvärden för praktiskt bruk. Rapportens fältstudie är utförd på L M Ericssons kontorsbyggnad i kvarteret Timotejen 19 i Västberga, Stockholm.

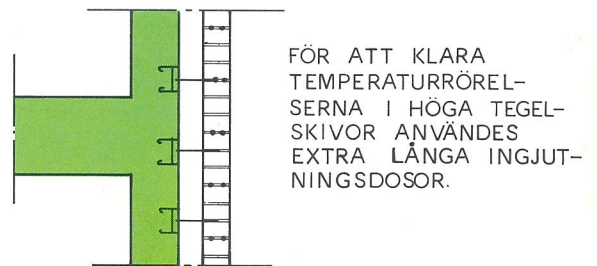
Det okonventionella sätt på vilket teglet vid L M Ericssons anläggning i Kungens Kurva murats kan sägas ha påverkat detaljutformningen på ett specifikt sätt, medan byggproduktionen påverkats marginellt i detta avseende.

Figur 1.

A-A

Figur 2.

Figur 3.

Här finns samlat allt du behöver veta om dränering

Beställ
foldern nu!

Du får den
kostnadsfritt.

Många av de skador som oftast förekommer på byggnader kan undvikas om man ägnar större omsorg åt läggning av dräneringsrör och återfyllnaden över dessa. Foldern visar med enkla, tydliga ritningsexempel hur du dränerar med tegelrör i förening med styr-ringar, grenrör och vinkelrör av plast. Den utgör en fullständig arbetsbeskrivning och kan på så sätt ersätta speciella ritningar för dränering. Du får bl a information om hur du dränerar vid murad källaryttervägg, vid fribärande golvbjälklag, vid golv på mark och hur dräneringsledning anslutes till rensbrunn. Foldern innehåller dessutom utdrag ur Svensk Byggnorm gällande fukt- och vattenisolering samt siktcurvor för olika dränerande och samtidigt kapillärbrytande material.

Sänd in kupongen nu så får
du foldern omgående.

Ja tack, sänd mig utan kostnad _____ st
av foldern om dränering.

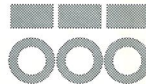
Namn _____

Företag _____

Adress _____

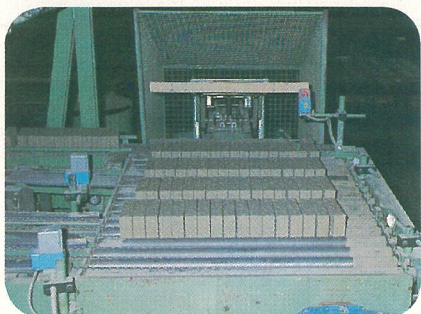
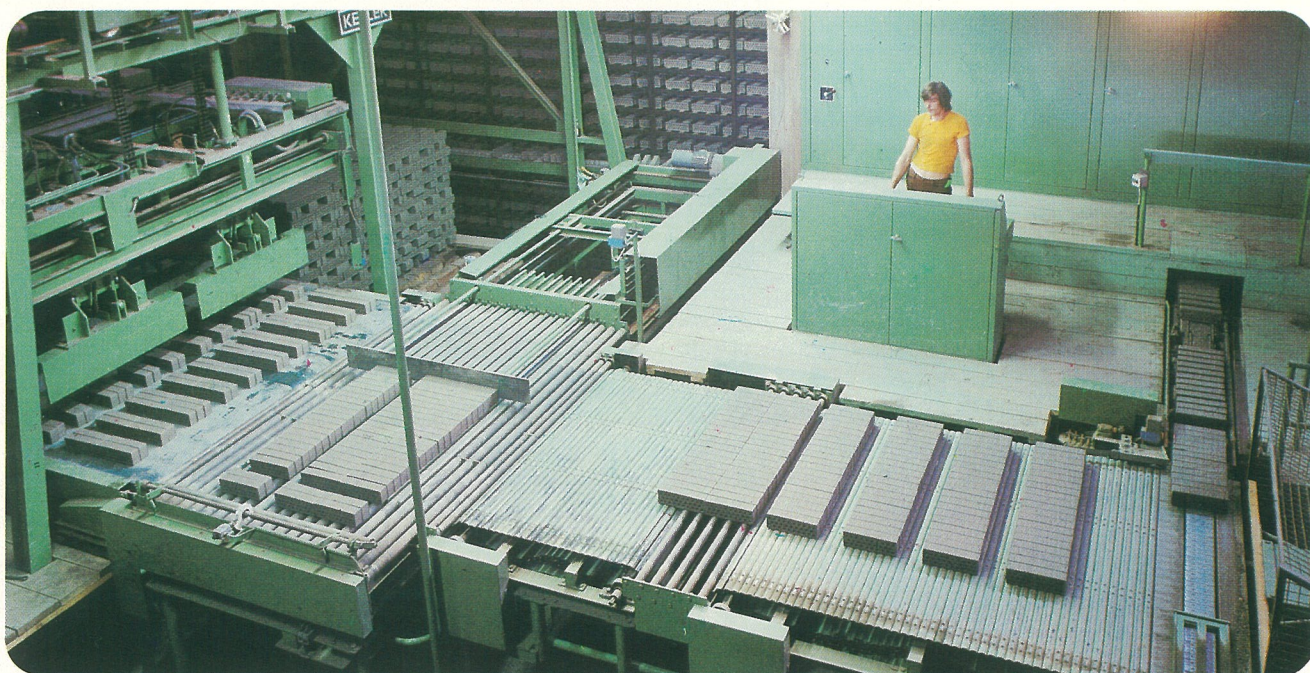
Postadress _____

FALKTEGEL - Falkenbergs Tegelbruks AB

Tegelbruksvägen 16
311 00 Falkenberg
Tel 0346-144 30

Med en sättmaskin från KELLER kan Ni sätta alla format och tegelsorter.

1. Exakt och skonsam gruppering (DBP) av de mest skiftande sättsystem och förekommande format.

2. Enormt hög kapacitet genom överförandet av kompletta paketskift.

3. Olikartade specialanordningar för t.ex. vändskift och "Face-setting" kan monteras in direkt eller i efterhand.

4. Genom användandet av transportband eller "Plattenketten"

kan man välja sättmaskinens placering utan att behöva ta hänsyn till "torra sidans" närhet.

Keller representeras i Sverige av:
Ohlson & Co HB Allégatan 102
69400 Hallsberg Telefon: (05 82) 1 02 05

C. KELLER GMBH u. Co. KG Maschinenfabrik
Postf. 34 · D-4530 Ibbenbüren-Laggenbeck
Telefon (0 54 51) 5 21 · Telex 09 4 522

Minnesbergs lerbärgade:

Minnesbergs lerbärgade håller en nyans som du inte sett på något annat tegel.

Tillräckligt ljus för att fungera även inomhus. Tillräckligt mättad för att inte upplevas som "blek" ens på stora fasader. Tillräckligt

spännande för att vara ett alternativ i dina mest intressanta objekt.

Minnesbergs lerbärgade finns som håltegel och massivsten i standardformatet 250 × 120 × 62 mm.

Tegelcentralen.

Malmö 040-734 20, Göteborg 031-27 21 40, Jönköping 036-16 50 75, Stockholm 08-35 48 38.